

3. *Ринковий ризик* – ризик курсу валют, власне ринковий ризик, ризик процентної ставки, ризик кредитного спреда, ризик ринкової ліквідності, ризик миттєвої ліквідності, ризик довготермінової ліквідності.
4. *Інші ризики* – репутаційний ризик, стратегічний ризик, макроекономічний ризик, бізнес-ризик, податковий ризик, модельний ризик, соціальний або екологічний ризик [5].

У банку потрібно чітко організувати структуру менеджменту з питань управління ризиками. Для кожного виду ризиків потрібно здійснювати безперервний процес моніторингу та звітування як до державних органів регулювання, так і до іноземних (залежно від специфіки банку).

Отже, на сучасному етапі багато банків в Україні було ліквідовано або вони перебувають на стадії ліквідації саме через нехтування вимогами НБУ та рекомендаціями міжнародних організацій. Якщо процес ризик-менеджменту організовано правильно, то він не потребує значних ресурсів для своєї підтримки. Сучасні програмні рішення дають змогу формувати звітність, проводити аналіз, навіть збирати необхідну інформацію автоматично [4]. Тому в період посилення економічних проблем, спаду економіки загалом – питання якісного ризику менеджменту постає особливо гостро. У такі періоди активи банку переважно втрачають якість, і це показує ефективна система ризик-менеджменту чи навпаки.

Висновки. Кожен банк має звернути особливу увагу на свою політику управління ризиками, переглянути її (за потреби, з кваліфікованими аудиторами) та вжити усіх необхідних заходів для приведення її до норми, таким чином захистивши інтереси клієнтів і своїх акціонерів.

Література

1. Basel Committee on Banking Supervision (2011), Consultation paper "Review of the Principles for the Sound Management of Operational Risk". [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.bis.org/publ/bcbs195.pdf> (Accessed 01 September 2015).
2. Джон Гринлі (2011), Базель III: вопросы внедрения / Джон Гринли, Хью Келли, Марк Фогарти, Суанда Дутта, Хосе А. Барайбар, Хосе А. Барайбар // Конференция KPMG Europe LLP, Vienna. – 2011. – № 12. – С. 123-129.
3. Дмитрова О.С. Моделирование оцінки операційного ризику комерційного банку / О.С. Дмитрова, К.Г. Гончарова, О.В. Меренкова. – Суми : Вид-во "УАБС НБУ", 2010. – 264 с.
4. Ковалев П.П. Банковський ризик-менеджмент / П.П. Ковалев. – М. : Изд-во "Финансы и статистика", 2012. – 304 с.
5. Геєць О.В. Основи банківської справи та управління кредитними ризиками : навч. посібн. / О.В. Геєць, В.М. Домрачев, С.Лі. Лондор. – К. : Вид-во Європ. ун-ту, 2010. – 237 с.
6. Базель II. Вікіпедія. – 2010 / П. Базель. [Електронний ресурс]. – Доступний з http://uk.wikipedia.org/wiki/Основи_банківської_справи_С_II.

Андрушків І.П., Мушинський Б.М. Ризик-менеджмент в банку за рекомендаціями Базельського комітету по вопросам банківського надзора

Рассмотрены принципы построения системы риск-менеджмента, требования к нормативному регулированию и показателям адекватности. Отражены основные принципы банківського регулювання за рекомендацій Базельського комітету по вопросах банківського надзора. Проанализирована необходимость построения качественно-го направления – управления рисками в банке.

Исследованы методы оценки рисков и элементы управления, которые дают возможность количественно оценить склонность к риску (профиль риска) конкретного банка. Выделены основные типы рисков, с которыми работает каждый банк и которые

должны быть определены и оценены. Идентифицированы элементы управления рисками в организации и пути их улучшения.

Сделан вывод о том, что в период усиления экономических проблем, спада экономики в целом – вопрос качественного риска менеджмента появляется особенно остро. В такие периоды активы банка преимущественно падают в качестве, и это показывает эффективная система рискового менеджмента или наоборот.

Ключевые слова: риск-менеджмент, Базель, рыночный риск, кредитный риск, регуляторная деятельность, операционный риск, комплаенс, LCR, NSFR.

Andrushkiv I.P., Mushynskiy B.M. Risk Management in a Bank Based on the recommendations of Basel Committee on Banking Supervision

The principles of risk management system creation, requirements on normative regulation and adequacy ratios are described. The main principles of banking regulation according to Basel Committee on Banking Supervision are highlighted. The necessity to develop a qualified way of risk management in a bank is analysed. Some methods of risk evaluation and management elements, which allow calculating a quantitative risk exposure (risk profile) of a specific bank, are examined. The main risk types, which every bank works with and which should be allocated and evaluated, are specified. Some elements of risk management in organization and ways of their improving are identified. We may conclude that in the period of sharpening of economic problems, to the slump economies on the whole – the problem of high-quality risk management appears especially sharply. In such periods bank assets mainly lose quality and it shows effective system of risk management or vice versa.

Keywords: risk management, Basel, market risk, credit risk, regulatory activity, operational risk, compliance, LCR, NSFR.

УДК 657.05:351.863(048.83)

Доц. О.В. Бондаренко, канд. екон. наук –
НЛТУ України, м. Львів

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИХ СИСТЕМ ПІДПРИЄМСТВ ПІД ЧАС ПОДАВАННЯ ЕЛЕКТРОННОЇ ЗВІТНОСТІ

Виявлено чинники, які загрожують економічній безпеці підприємства, зокрема під час подання електронної звітності ці чинники впливають на істотні прорахунки у тактичному та стратегічному плануванні, пов'язані з неправильним оцінюванням можливостей підприємства, помилками у прогнозуванні зовнішнього середовища. Визначено фактори, які сприяють зміцненню економічної безпеки обліково-аналітичних систем функціонування підприємств, що дало змогу провести їх систематизацію. Обґрунтовано сутність і зміст поняття електронної звітності підприємства, що дало змогу з'ясувати, що для впровадження електронної звітності необхідні, як мінімум, наявність надійного технічного оснащення й перевіреного програмного забезпечення, а також уміння та бажання всім цим користуватися. Україна запроваджує безпаперове подання звітності до всіх органів державної влади. Задля цього уряд схвалив Концепцію створення та функціонування автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітності". Визначено переваги та перспективи подальшого впровадження електронної звітності в Україні. Зазначено, що у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України для деяких категорій платників податків подання податкової звітності в електронному вигляді є обов'язковим. Перевагою такої форми для держави є збільшення прозорості інформації щодо руху грошових коштів платників податків, збільшення швидкості оброблення звітів й отримання оперативної інформації. Це підвищить ефективність роботи податкових органів щодо виявлення ухилень від сплати податків та наповнення бюджету.

Охарактеризовано проблеми запровадження електронної звітності в реаліях сьогодення, зокрема відсутність правового статусу первинного документу в електронному

вигляді та виникнення загроз під час подання електронної звітності, зокрема викрадення та розголошення конфіденційної інформації.

Ключові слова: електронна звітність, обліково-аналітична система, економічна безпека, загрози, чинники, електронний документ, конфіденційність інформації.

Вступ. Ефективність політики забезпечення економічної безпеки функціонування обліково-аналітичних систем підприємств значною мірою визначається характеристиками економічно-правового середовища, створеного для ведення підприємницької діяльності. Економічна безпека підприємства – це захищеність діяльності підприємства від негативних впливів зовнішнього та внутрішнього середовища, спроможність швидко усунути різноманітні загрози або пристосуватися до зовнішніх умов без негативних наслідків для підприємства [13, с. 17]. Окрім цього, економічна безпека підприємства – найефективніше використання ресурсів, які забезпечують стабільне функціонування підприємства. Тому варто усвідомлювати передумови зміцнення, а також чинники впливу на розвиток та економічну безпеку обліково-аналітичних систем підприємства в частині подання електронної звітності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми економічної безпеки обліково-аналітичних систем підприємства порушено у численних працях вітчизняних і зарубіжних авторів. Аналіз літературних джерел дає змогу стверджувати, що є багато поглядів на визначення поняття "економічна безпека підприємства", що відображено у трактуванні вітчизняних і зарубіжних фахівців, які відрізняються різноманітністю підходів до проблем економічної безпеки та змістом цього поняття. Наприклад, В.А. Предборський безпеку розуміє "як стан захисту важливих інтересів від внутрішніх і зовнішніх загроз" [17, с. 15].

Капустін Н. [11, с. 12] визначає економічну безпеку підприємства як сукупність чинників, які забезпечують незалежність, стійкість, здатність до прогресу в умовах дестабілізаційних факторів. Бендіков М. розуміє економічну безпеку підприємства як захищеність його науково-технічного, технологічного, виробничого та кадрового потенціалу від прямих або непрямих загроз [4, с. 8].

Сумець О.М. та Тумар Б.М. розглядають економічну безпеку підприємства як "... стан захищеності життєво важливих інтересів підприємства від реальних і потенційних джерел небезпеки чи економічних загроз" [18, с. 15]. Так, у роботі С.В. Іхваненкова поняття "економічної безпеки на підприємстві" розглядають як сукупність умов та чинників, які забезпечують незалежність цього підприємства, його стабільність і стійкість, здатність до постійного оновлення та самовдосконалення [10, с. 45].

Українські науковці Д. Ковальов та Т. Сухорукова визначають економічну безпеку підприємства як захищеність його діяльності від негативних впливів зовнішнього середовища, а також здатність швидко усунути різні загрози або пристосуватися до наявних умов, що не позначаються негативно на його діяльності [12, с. 49]. Український учений С. Покропивний розглядає економічну безпеку підприємства як стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування), і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найефективніше їхнє використання для стабільного функціонування цього підприємства [9, с. 15].

Роль автоматизованих облікових систем у вирішенні проблем економічної безпеки розглядають фахівці кількох галузей знань: спеціалісти з облікових систем, бухгалтери, менеджери. Зокрема, ці проблеми досліджували такі науковці: В. Загородній, Л.В. Гнилицька, С. Івахненко, І.П. Мігус, О. Олексюк, В. Ситник, О.В. Черевко, В. Шквір. Проте таке дослідження ускладнюється тим, що потребує компетентності дослідника як у бухгалтерському обліку, так і в сучасних автоматизованих системах і технологіях та проблемах економічної безпеки обліково-аналітичних систем та подання електронної звітності.

Мета і завдання. Метою роботи є висвітлення проблемних питань економічної безпеки функціонування підприємства під час подання електронної звітності. Цільова спрямованість роботи зумовлена постановкою та розв'язанням таких задач теоретичного та прикладного характеру:

- виявлення чинників, які загрожують економічній безпеці підприємства, зокрема під час подання електронної звітності;
- визначення факторів, які сприяють зміцненню економічної безпеки обліково-аналітичних систем функціонування підприємств;
- обґрунтування сутності та змісту електронної звітності підприємства;
- визначення переваг та перспектив подальшого впровадження електронної звітності в Україні;
- охарактеризування проблеми запровадження електронної звітності у реаліях сьогодення.

Отже, актуальність наведених позицій, недостатність комплексних досліджень у сфері економічної безпеки обліково-аналітичних систем функціонування підприємств, проведення досліджень в умовах застосування інформаційних технологій під час подання електронної звітності зумовлюють вибір теми роботи. Саме тому проблеми автоматизованих систем бухгалтерського обліку та економічної безпеки функціонування підприємств під час подання електронної звітності потребують дослідження науковців і практиків.

Виклад основного матеріалу. Певним індикатором рівня економічної безпеки функціонування підприємств у країні є стан розвитку інформаційних обліково-аналітичних систем. Відповідно, зміцнення безпеки підприємницької діяльності значною мірою залежить від ефективності заходів, спрямованих на вдосконалення комп'ютерної техніки та програмного забезпечення. Внутрішні чинники, які загрожують економічній безпеці підприємства, виникають безпосередньо у сфері його господарської діяльності. До них можна віднести:

- недостатній рівень дисципліни;
- порушення режиму збереження конфіденційної інформації;
- вибір ненадійних партнерів та інвесторів;
- відтік кваліфікованих кадрів;
- неспроможність об'єктивно оцінити кваліфікацію кадрів та їх компетентність [7, с. 117].

Отже, зазначені чинники впливають на істотні прорахунки в тактичному та стратегічному плануванні, пов'язані з неправильним оцінюванням можливостей підприємства, помилками у прогнозуванні зовнішнього середовища. Серед чинників, які сприятимуть зміцненню економічної безпеки функціонування обліково-аналітичної системи підприємств, найбільш вагомими є:

- підвищення рівня доступності для підприємств фінансово-кредитних ресурсів;
- підвищення рівня конкурентоспроможності підприємств;
- популяризація продукції підприємств на зовнішніх ринках;
- розвиток інвестиційної активності підприємства;
- посилення фізичної безпеки та захищеності підприємств, їх персоналу, безпосередньо підприємств та комерційної інформації підприємств;
- удосконалення системи захисту права власності [8, с. 142].

Також варто зазначити, що відповідно до класифікації небезпек і загроз економічній безпеці функціонування підприємства за джерелом походження поділяють на: об'єктивні – виникають без участі та волі суб'єктів системи (стан ринкової кон'юнктури, конкурентний перерозподіл ринку і т. ін.); суб'єктивні – навмисні або ненавмисні дії людей, органів влади або державних організацій; конкурентна боротьба, злочинність та інше, що впливають на економічні відносини підприємства на ринку.

Так, складання звітності підприємств є завершальним етапом облікового циклу підприємства, яка має відповідати вимогам Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" [1], а також НСПБО та інших нормативно-правовим актам, що регламентують питання формування звітності підприємства, зокрема електронної [2, 3]. З її допомогою приймають різноманітні рішення внутрішнього і зовнішнього характеру. На основі фінансової і статистичної звітності можна побачити аналіз і перспективи діяльності певної галузі, регіону чи країни загалом. За допомогою податкової звітності перевіряють правильність і своєчасність сплати податків.

Під електронною звітністю розуміємо звітність, сформовану за допомогою спеціальної комп'ютерної програми, підписану ключами електронного цифрового підпису (ЕЦП), завантажену у файл спеціального формату, який потім необхідно відправити електронною поштою та отримати відповідь від відповідних органів про прийняття [3].

Варто зауважити, що для впровадження електронної звітності необхідні, як мінімум, наявність надійного технічного оснащення й перевіреного програмного забезпечення, а також уміння та бажання всім цим користуватися. Отже, потрібні значні організаційні зусилля, серйозне фінансування не тільки з боку суб'єктів господарювання, а й з боку держави. Україна має намір якнайшвидше запровадити безпаперове подання звітності до всіх органів державної влади. Задля цього уряд схвалив Концепцію створення та функціонування автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітності" [5, с. 30].

Перехід на електронну систему звітності дає багато нових можливостей бухгалтеру. Вона не вимагає копіткої паперової роботи і громіздких архівів. Для забезпечення можливості передачі документів до податкової інспекції потрібен тільки комп'ютер, на якому мають бути встановлені спеціальна програма, а також вихід в Інтернет.

Подання звітності в електронному вигляді спричиняє дедалі більше суперечливих розмов. Одні керівники підприємств вважають такий спосіб передавання даних прогресивним, сучасним і користуються ним, інші ставляться до нововведення з побоюванням. Деякі припускають, що подання електронної

звітності ставить під загрозу економічну безпеку функціонування обліково-аналітичної системи підприємства загалом. Очевидно, що електронний спосіб звітування для підприємств має свої переваги:

- економія робочого часу;
- економія коштів на придбання бланків звітності;
- оперативне відстеження змін до форм звітності;
- арифметичний контроль за показниками декларацій;
- уникнення втрат часу на черги під час подання звітності;
- звітність, надіслана до державних органів електронною поштою, не потребує дублювання на паперових носіях, а також зберігання;
- для звітності з ПДВ істотно скорочується термін проведення перевірки правомірності заявлених щодо відшкодування сум ПДВ та забезпечення своєчасного їх відшкодування платнику податку [6, с. 197].

Кількість платників, що подали звітність з податку на додану вартість засобами електронного зв'язку, сягає 99 %, іншої звітності – на рівні 60-80 %. Загалом з початку 2015 р. більш ніж 380 тис. платників податків – юридичних та фізичних осіб – надіслали звітність через централізовану систему приймання податкової звітності в електронному вигляді. Це стало можливим завдяки роботі Акредитованого центру сертифікації ключів Інформаційно-довідкового департаменту Міністерства доходів (далі – АЦСК ІДД МД). На сьогодні на українському ринку працюють 104 представництва АЦСК ІДД МД, які вже видали більш ніж 500 тис. сертифікатів ключів електронно-цифрового підпису майже 420 тис. платникам податків [16].

Але при цьому також існує ще й інша "сторона медалі" – негативні фактори, які впливають на впровадження електронної звітності. До них належать:

- неузгодженість та недосконалість законодавства щодо електронного документообігу;
- нестабільність законодавства з приводу фінансового обліку та звітності, що не дає змоги забезпечити вчасний автоматизований розрахунок окремих форм звітності;
- витрати на придбання та обслуговування комп'ютерних програм складання електронної звітності та на придбання належної обчислювальної техніки;
- тимчасове ускладнення процедури складання та подання електронної звітності, спричинене необхідністю отримання та узгодження ключів електронного цифрового підпису зі зовнішніми користувачами;
- високі вимоги до кваліфікації фахівців, які зумовлює автоматизоване складання звітності: витрати на навчання персоналу; психологічна інерційність бухгалтерів та керівників підприємств [15, с.132].

Отже, електронна звітність – це також ще й престиж організації чи підприємства, яке, працюючи з використанням сучасних інформаційних технологій, демонструє громадськості свою чесну позицію сумлінного платника податків. Варто зазначити, що у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України для деяких категорій платників податків подання податкової звітності в електронному вигляді є обов'язковим [19, с. 224]. Перевагою такої форми для держави є збільшення прозорості інформації щодо руху грошових коштів платників податків, збільшення швидкості оброблення звітів й отримання оперативної інформації. Це підвищить ефективність роботи податкових органів щодо виявлення ухилень від сплати податків та наповнення бюджету.

Однією з основних проблем в економічній безпеці функціонування обліково-аналітичних систем та подання електронної звітності є відсутність правового статусу первинного документу в електронному вигляді. У Законі України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" немає точних вказівок щодо правового статусу первинних документів в електронному вигляді, що значно послаблює контроль за належною системою електронного документообігу відповідно до законодавства України та не враховує діючу практику ведення бухгалтерських записів на вітчизняних підприємствах, яка орієнтована в основному на створення змішаного паперово-електронного документообігу. Виходячи з такого стану нормативно-правового регулювання питань організації та функціонування електронного документообігу та положення ст. 9 Закону України "Про електронні документи та електронний документообіг" [2] (надає право самостійного розроблення порядку електронного документообігу державним органам, органам місцевого самоврядування, підприємствам, установам й організаціям всіх форм власності), розроблення керівних принципів електронного документообігу й забезпечення процедури зберігання електронної інформації залежить в основному від раціональної організації такого документообігу на окремо взятому суб'єкті господарювання, що й актуалізує потребу наукових пошуків у цьому напрямі [14, с. 27].

Іншою важливою проблемою є виникнення загроз під час подання електронної звітності, зокрема викрадення та розголошення конфіденційної інформації, яка існує, як правило, в матеріальній формі. Це зразки продукції або товарів, різні документи, креслення, плани, схеми, аналітичні огляди, моделі, каталоги, довідники, фотографії і слайди, магнітні та оптичні носії інформації та електронна звітність.

Викрадення інформації можливе багатьма способами: розкрадання електронних носіїв інформації; копіювання програмної інформації з носіїв; читання залишених без нагляду програм; читання інформації з екрана сторонньою особою (під час відображення її законним користувачем або за його відсутності); підключення спеціальних апаратних засобів, що забезпечують доступ до інформації; використання спеціальних технічних засобів для перехоплення електромагнітних випромінювань (відомо, що за допомогою спрямованої антени таке перехоплення можливе стосовно персонального комп'ютера в металевому корпусі на відстані до 200 м, а в пластмасовому – до 1 км); несанкціонований доступ програм до інформації або розшифрування програмної зашифрованої інформації. Останній спосіб називають "електронним грабежем", а людей, що використовують його, називають "хакерами". Цей вид злочинів найбільш поширений там, де є комп'ютерні мережі у масштабі фірми, організації, населеного пункту або регіону. Спостереження теж дає цінну конфіденційну інформацію, особливо якщо воно пов'язане з копіюванням документації, креслень, зразків продукції і т. ін. Загалом процес спостереження складний, оскільки потребує значних витрат сил, часу і коштів. Тому його ведуть здебільшого вибірково: у визначеному місці, в певний час спеціально підготовлені люди і за допомогою технічних засобів [20, с. 162; 21, с. 207].

Отже, вирішення проблем економічної безпеки захисту інформації знаходиться у площині визначення загроз інформаційній безпеці підприємства, а саме: дослідження питання сутності інформаційної безпеки; аналіз причин виникнення сучасних інформаційних загроз; обґрунтування необхідності посилення безпеки підприємства у сфері інформаційних технологій та її утримання на належному рівні.

Висновки та перспективи подальших досліджень Стабільне функціонування, зростання економічного потенціалу будь-якого підприємства в умовах ринкових відносин багато в чому залежить від наявності надійної системи економічної безпеки обліково-аналітичних систем, зокрема подання електронної звітності. Інформація, яка стосується всіх напрямів діяльності підприємства, стає найбільш цінним і дорогим ресурсом, а проблема захисту інформації посилюється появою нових загроз. Тому інформаційна безпека є однією зі складових частин економічної безпеки, яка формує модель захищеності підприємства від внутрішніх і зовнішніх загроз та подання електронної звітності.

Отже, на основі проведеного дослідження щодо економічної безпеки обліково-аналітичних систем функціонування підприємств під час подання електронної звітності, варто зробити такі узагальнення теоретично-прикладного характеру та висновки: виявлено чинники, які загрожують економічній безпеці підприємства, зокрема під час подання електронної звітності ці чинники впливають на істотні прорахунки в тактичному та стратегічному плануванні, пов'язані з неправильним оцінюванням можливостей підприємства, помилками у прогнозуванні зовнішнього середовища.

Визначено фактори, які сприяють зміцненню економічної безпеки обліково-аналітичних систем функціонування підприємств, що дало змогу провести їх систематизацію. Обґрунтовано сутність і зміст поняття електронної звітності підприємства, що дало змогу з'ясувати, що для впровадження електронної звітності необхідні, як мінімум, наявність надійного технічного оснащення й перевіреного програмного забезпечення, а також уміння та бажання всім цим користуватися. Отже, потрібні значні організаційні зусилля, серйозне фінансування не тільки з боку суб'єктів господарювання, а й з боку держави. Україна запроваджує безпаперове подання звітності до всіх органів державної влади. Задля цього уряд схвалив Концепцію створення та функціонування автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітності".

Визначено переваги та перспективи подальшого впровадження електронної звітності в Україні. Електронна звітність – це також ще й престиж організації чи підприємства, яке, працюючи з використанням сучасних інформаційних технологій, демонструє громадськості свою чесну позицію сумлінного платника податків. Зазначено, що у зв'язку з прийняттям Податкового кодексу України для деяких категорій платників податків подання податкової звітності в електронному вигляді є обов'язковим [19]. Перевагою такої форми для держави є збільшення прозорості інформації щодо руху грошових коштів платників податків, збільшення швидкості оброблення звітів й отримання оперативної інформації. Це підвищить ефективність роботи податкових органів щодо виявлення ухилень від сплати податків та наповнення бюджету.

Охарактеризовано проблеми запровадження електронної звітності в реаліях сьогодення, зокрема відсутність правового статусу первинного документу в електронному вигляді та виникнення загроз під час подання електронної звітності, зокрема викрадення та розголошення конфіденційної інформації.

Література

1. Закон України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні" від 16.07.1999 р., № 996 – XIV. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>. – дата звернення [22.05.2015]. – Назва з екрана.
2. Закон України "Про електронні документи та електронний документообіг" від 22.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/851-15> дата звернення [22.05.2015]. – Назва з екрана.
3. Закон України "Про електронний цифровий підпис" від 02.05.2003 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://zakon.rada.gov.ua>. дата звернення [22.05.2015]. – Назва з екрана.
4. Бендиков М. Экономическая безопасность промышленного предприятия (организационно-методический аспект) / М. Бендиков // Консультант директора : зб. наук. праць. – 2000. – № 2. – С. 7-13.
5. Бойков А.Г. Концепція створення та функціонування автоматизованої системи "Єдине вікно подання електронної звітності": методологічний аналіз / А.Г. Бойков // Держава та регіони : зб. наук. праць. – Сер.: Право, 2013 р., № 3 (41). – С. 29-32.
6. Бондаренко О.В. Автоматизація процесів консолідації звітності в середовищі інформаційних систем / О.В. Бондаренко // Актуальні проблеми сучасної економіки: реалії сьогодення : матер. доп. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Ужгород, 6-7 березня 2015 р.) / за заг. ред. : М.М. Палінчак, В.П. Приходько. – У 2-х ч. – Ужгород : Вид. дім "Гельветика", 2015. – С. – 196-199.
7. Бондаренко О.В. Проблеми економічної безпеки інформаційних технологій обліково-аналітичних систем / О.В. Бондаренко // Управління системою економічної безпеки суб'єктів господарювання обліково-аналітичне забезпечення : монографія. – Черкаси : Вид-во ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2015. – С. 113-141.
8. Бондаренко О.В. Убезпечення інформаційних систем обліку, аналізу, звітності як складова економічного захисту підприємств / О.В. Бондаренко // Перспективи управлінської діяльності суб'єктів господарювання в контексті економічної безпеки : зб. тез доп. учасників III Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Черкаси, 27-28 березня 2015 р.) – Черкаси : Вид-во ПП Ю.А. Чабаненко, 2015. – С. 141-144.
9. Економіка підприємства : підручник / за заг. ред. проф. С.Ф. Покропивного. – Вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во КНЕУ, 2001. – 528 с.
10. Івахненков С.В. Інформаційні технології в організації бухгалтерського обліку та аудиту : навч. посібн. – Вид. 4-ге, [перероб. та доп.] / С.В. Івахненков. – К. : Вид-во "Знання", 2008. – 343 с.
11. Капустин Н. Экономическая безопасность отрасли и фирмы / Н. Капустин // Бизнес Информ : науч. журнал. – 1999. – № 11. – С. 12.
12. Ковальов Д. Економічна безпека підприємства / Д. Ковальов, Т. Сухорукова // Економіка України : політико-екоп. журнал. – 1998. – С. 48-52.
13. Козаченко Г.В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Г.В. Козаченко, В.П. Пономарьов, О.М. Ляшенко. – К. : Вид-во "Лібра", 2003. – 280 с.
14. Геєць В.М. Моделювання економічної безпеки: держава, регіон, підприємство : монографія / В.М. Геєць, М.О. Кизим, Т.С. Клебанова, О.І. Черняк та ін.; за ред. В.М. Гейця. – Харків : Вид. дім "ІНЖЕК", 2006. – 240 с.
15. Очеретько Л.М. Проблеми впровадження електронної звітності підприємств / Л.М. Очеретько, А.С. Козицький // Економічний простір : зб. наук. праць. – 2010. – № 38. – С. 126-132.
16. Переваги електронної системи подання податкової звітності. [Електронний ресурс]. – Доступний з <http://www.bucha.com.ua/index.php?newsid=1151069684> дата звернення [22.05.2015]. – Назва з екрана.
17. Предборський В.А. Економічна безпека держави : монографія / В.А. Предборський. – К. : Вид-во "Кондор", 2005. – 391 с.

18. Сумець О.М. Стратегії сучасного підприємства та його економічна безпека : навч. посібн. / О.М. Сумець, Б.М. Тумар. – К. : Вид-во "Хай-Тек Прес", 2008. – 400 с.

19. Тофан І.М. Особливості застосування електронної звітності в оподаткуванні / І.М. Тофан // Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України. – 2013. – № 1. – С. 222-229.

20. Bondarenko O.V. Information Technology system accounting and analyzing for effective management of modern enterprises / O.V. Bondarenko // Economic efficiency of business in a volatile economy : monograph. – Aspekt Publishing, Taunton, MA, United States of America, 2015. – Pp. 153-160.

21. Bondarenko O.V. Responsibility for the illegality of accounting- analytical information systems and ways of legalization / O.V. Bondarenko // Institutional framework functioning of the economy in the transformation: Collection of scientific articles. – Publishing house "BREEZE", Montreal, Canada, 2015. – Pp. 204-209.

Бондаренко О.В. Экономическая безопасность функционирования учетно-аналитических систем предприятия при представлении электронной отчетности

Выявлены факторы, угрожающие экономической безопасности предприятия, в частности при представлении электронной отчетности эти факторы влияют на существенные просчеты в тактическом и стратегическом планировании, связанные с неверной оценкой возможностей предприятия, ошибками в прогнозировании внешней среды. Определены факторы, способствующие укреплению экономической безопасности учетно-аналитических систем функционирования предприятий, что позволило провести их систематизацию. Обусловлено сущность и содержание понятия электронной отчетности предприятия, что дало возможность отметить, что для внедрения электронной отчетности необходимы, как минимум, наличие надежного технического оснащения и проверенного программного обеспечения, а также умение и желание всем этим пользоваться. Украина вводит безбумажное представление отчетности всех органов государственной власти. Ради этого правительство одобрило Концепцию создания и функционирования автоматизированной системы "Единое окно представления электронной отчетности". Определены преимущества и перспективы дальнейшего внедрения электронной отчетности в Украине. Указано, что в связи с принятием Налогового кодекса Украины для некоторых категорий налогоплательщиков представление налоговой отчетности в электронном виде является обязательным. Преимуществом такой формы государства является увеличение прозрачности информации относительно движения денежных средств налогоплательщиков, увеличение скорости обработки отчетов и получения оперативной информации. Это повысит эффективность работы налоговых органов по выявлению уклонений от уплаты налогов и наполнения бюджета.

Охарактеризованы проблемы внедрения электронной отчетности при реалиях сегоднешнего дня, в частности отсутствие правового статуса первичного документа в электронном виде и возникновения угроз при представлении электронной отчетности, в частности похищение и разглашение конфиденциальной информации.

Ключевые слова: электронная отчетность, учетно-аналитическая система, экономическая безопасность, угрозы, факторы, электронный документ, конфиденциальность информации.

Bondarenko O.V. Economic Security of the Functioning of Accounting and Analytical Systems of the Enterprise when Submitting Electronic Reporting

The factors that threaten the economic security of the enterprise, in particular, when submitting electronic reporting these factors affect the fundamental flaws in tactical and strategic planning related to incorrect assessment of the capabilities of the enterprise, the errors in forecasting the external environment. We identified factors contributing to strengthening the economic security of accounting and analytical systems of functioning of the enterprises, which allowed their classification. Due to the nature and content of the concept of electronic reporting enterprise that give the opportunity to note that the introduction of electronic reporting is necessary, as a minimum, the availability of reliable equipment and proven software, as well as the ability and desire to use it all. Ukraine introduces paperless reporting of all pub-

lic authorities. Thus, the government approved the Concept of creation and functioning of the automated system "Single Window for the Submission of Electronic Reporting". It identifies advantages and prospects for further implementation of electronic reporting in Ukraine. It is stated that, in connection with the adoption of the Tax Code of Ukraine for certain categories of taxpayers submit tax return in electronic form is mandatory. The advantage of this form of government is to increase the transparency of information regarding cash flow taxpayers, increase the speed of processing reports and intelligence information. This will increase the efficiency of tax authorities to identify tax evasion and filling the budget. It is characterized by the introduction of electronic reporting in modern realities, in particular, it is the lack of a legal status of a primary document in electronic form, and threats when submitting electronic reporting, in particular, abduction and disclosure of confidential information.

Keywords: electronic reporting, accounting and analytical system, economic security, threats, factors, electronic document, the confidentiality of information.

УДК 657:336.7

Здобувач *О.П. Дрига*¹ –

Житомирський державний технологічний університет

СЕК'ЮРИТИЗАЦІЯ АКТИВІВ: ОСОБЛИВОСТІ МЕХАНІЗМУ ЗДІЙСНЕННЯ ТА ОБЛІКОВОГО ВІДОБРАЖЕННЯ

Охарактеризовано особливості механізму сек'юритизації активів шляхом ідентифікації його учасників та основних етапів здійснення. Виокремлено обов'язкові вимоги до активів, які підлягають сек'юритизації, та основні вимоги до правового статусу SPV. На основі проведеного дослідження запропоновано окремий рахунок бухгалтерського обліку для узагальнення інформації щодо формування та відокремлення пулу активів у процесі його сек'юритизації, а також наведено кореспонденцію рахунків для відображення основних операцій класичної сек'юритизації активів.

Ключові слова: сек'юритизація, оригінатор, компанія спеціального призначення, "реальний продаж", механізм, дебіторська заборгованість, облікове відображення.

Постановка проблеми. З метою розвитку вітчизняної економіки і становлення конкурентоспроможного ринку капіталу необхідно, щоб компанії мали змогу залучити фінансування на вигідних умовах, а інвестори на внутрішньому ринку цінних паперів могли вкладати кошти в якісні активи. Зазначеної мети можна досягнути використовуючи механізм сек'юритизації активів, який дає змогу залучити фінансові ресурси на досить вигідних умовах і вкладати залучені кошти в економічний розвиток країни.

У процесі сек'юритизації активів використовують низку економічних механізмів, що охоплюють досить широке коло учасників та угод особливого роду, і створюють певний комплекс, який може значно варіювати і доповнюватися залежно від мети та можливостей організаторів сек'юритизації. Тому, вочевидь, що механізм сек'юритизації є досить складним і багатоаспектним і, відповідно, операції сек'юритизації вирізняються великою різноманітністю.

Особливості механізму сек'юритизації активів значно ускладнюють процес організації та ведення бухгалтерського обліку як в ініціатора сек'юритизації, так і спеціально створеної компанії. З огляду на зазначене, актуалізується потреба в науковому обґрунтуванні та удосконаленні низки питань щодо облікового відображення операцій процесу сек'юритизації активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукових праць, у яких досліджено питання щодо механізму сек'юритизації активів, можна виокремити роботи таких зарубіжних і вітчизняних науковців: Х.П. Бер, Е. Девідсон, А.А. Казаков, М.В. Котова, О. Мазур, О.С. Новак, А. Селівановський, Н. Ткаченко, Ю.Є. Туктаров, Л.П. Чубук, С.Л. Шварц та ін. Разом з тим запропоновані науковцями рішення охоплюють питання сек'юритизації активів як інструменту фінансування. При цьому немає напрацювань щодо теоретико-практичних аспектів облікового відображення операцій зі сек'юритизації активів.

Метою дослідження є вивчення особливостей механізму сек'юритизації активів та розроблення пропозицій щодо порядку відображення операцій зі сек'юритизації активів на рахунках бухгалтерського обліку.

Виклад основного матеріалу. Казаков А.А. зазначає, що навіть поверховий аналіз перспектив емісії цінних паперів у рамках сек'юритизації показав, що в сучасних угодах беруть участь близько п'ятнадцяти контрагентів, між якими укладається більше десятка різних угод [2, с. 179]. До таких учасників належать: боржники за активами, що становлять покриття (безпосередні дебітори); оригінатор, який є власником активів та ініціатором самого процесу сек'юритизації; компанія спеціального призначення (SPV), яка за умов класичної сек'юритизації здійснює емісію цінних паперів; інвестори, які купують цінні папери; хедж-провайдери, які здійснюють хеджування валютних і відсоткових ризиків; рейтингові агентства, які оцінюють надійність випущених цінних паперів та виражають незалежну думку про їх кредитну якість; страхові компанії, які виступають гарантантами, беручи на себе ризики, пов'язані зі самим процесом сек'юритизації; юридичні компанії, які займаються договірним процесом; бухгалтерські та аудиторські компанії, а також багато інших учасників. Використання такої великої кількості професійних учасників дає змогу проводити унікальні операції, оскільки вони виконують відведену їм частину функцій ефективніше і з меншими витратами, ніж інші особи.

Вочевидь, процес сек'юритизації активів є дуже складним у частині його організації та здійснення, що зумовлено великою кількістю учасників і тривалістю процесу (як правило, близько року), який, водночас, визначається безліччю технічних деталей та великою кількістю різноманітних операцій, здійснюваних учасниками сек'юритизації від моменту виникнення потреби у додатковому фінансуванні до моменту погашення цінних паперів, забезпечених правами грошової вимоги. Проте варто зауважити, що найбільш повно всі переваги сек'юритизації реалізуються у її класичній схемі, яка дає змогу максимально відокремити згенерований пул активів від ризиків, пов'язаних з діяльністю компанії-оригінатора.

Насамперед, компанія, яка прагне залучити фінансування шляхом використання сек'юритизації, здійснює попередній аналіз кредитного ринку, а також оцінює власний економічний потенціал (зокрема: якість активів, платоспроможність, ліквідність, рівень фінансової стійкості), внаслідок чого приймається рішення щодо доцільності проведення процесу сек'юритизації.

Далі відбувається вибір т. зв. "третьох сторін угоди", зокрема, укладаються договори з консультантами з юридичних та податкових питань, які готують всю необхідну документацію на всіх етапах сек'юритизації, а також стежать за

¹ Наук. керівник: проф. О.М. Петрук, д-р екон. наук